

Parròquia de Sant Pere d'Octavià
« L'Esperit Sant en els Pares de l'Església »
Sant Cugat del Vallès, 16 de maig de 2024

1. Introducció

- Parlar de l'Esperit Sant, a les portes de la Pentecosta.
- Donarem una preferència a llegir textos fins al concili de Constantinoble (381) i Agustí.

2. Una mirada molt breu, de record, al Nou Testament

- De l'Ascensió a la Pentecosta (Ac 1,1-2,41).
- Ac 1,5: «Joan va batejar amb aigua, però vosaltres, d'aquí a pocs dies, sereu **batejats amb l'Esperit Sant.**»
- Ac 1,8: «Quan l'Esperit Sant vindrà damunt vostre, **rebreu una força** que us farà testimonis meus a Jerusalem, a tot Judea, a Samaria i fins a l'extrem de la terra.»
- Ac 2,1-4: «Quan va arribar la diada de Pentecosta es trobaven reunits tots junts. De sobte, com si es girés una ventada impetuosa, se sentí del cel una remor que omplí tota la casa on es trobaven asseguts. Llavors se'ls van aparèixer unes llengües com de foc, que es distribuïen i es posaven sobre cada un d'ells. **Tots van quedar plens de l'Esperit Sant** i començaren a parlar en diverses llengües, tal com l'Esperit els concedia d'expressar-se.»
- Els detalls de la vinguda de l'Esperit:
  - Junts. Ventada. Foc. Sobre cadascun d'ells. El llenguatge de l'amor: es desfà Babel.
  - I després, una lliçó de geografia. El judaisme d'arreu (encara no pagans).
  - No pot ser! És el miracle de l'Esperit!
- L'essència del discurs de Pere, Ac 2,32-33: «A aquest Jesús, doncs, Déu l'ha ressuscitat; tots nosaltres en som testimonis. La dreta de Déu l'ha enaltit, i **ell ha rebut del Pare l'Esperit Sant promès**, i ara l'ha donat amb abundància: això és el que vosaltres veieu i sentiu.»
- L'error d'una altra pregunta desafortunada, Ac 2,37: «què hem de fer?»
- L'encert d'una resposta nova, Ac 2,38: «Convertiu-vos, i que cada un de vosaltres es faci **batejar en el nom de Jesucrist per obtenir el perdó dels pecats, i així rebreu el do de l'Esperit Sant.**»
- A l'evangeli de Joan.
  - L'Esperit va ser donat en el moment de la mort de Jesús a la creu: Jn 19,30: «Quan Jesús hagué pres el vinagre, va dir: "Tot s'ha complert". Llavors inclinà el cap i **va lliurar l'esperit.**»
  - L'Esperit és donat en el moment de la trobada amb els deixebles. I és pau i perdó. L'aparició a Tomàs: Jn 20,21-23: «Pau a vosaltres. Com el Pare m'ha

enviat a mi, també jo us envio a vosaltres. Llavors va alenar damunt d'ells i els digué: **"Rebeu l'Esperit Sant"**. A qui perdonareu els pecats, li quedaran perdonats; a qui els retindreu, li quedaran retinguts.»

- Era la promesa contínua que havia fet Jesús en els discursos de comiat: Jn 14,15-17.25-26: «Si m'estimeu, guardareu els meus manaments, i jo pregaré el Pare, que us donarà **un altre Defensor** perquè es quedi amb vosaltres per sempre. Ell és **l'Esperit de la veritat**, que el món no pot acollir, perquè no és capaç de veure'l ni de conèixer-lo: sou vosaltres qui el coneixeu, perquè habita a casa vostra i estarà dins de vosaltres. [...] Us he dit tot això mentre he estat amb vosaltres, però **el Defensor**, l'Esperit Sant que el Pare enviarà en nom meu, us farà recordar tot el que jo us he dit, i us ho farà entendre.»
  - És l'Esperit de la veritat: Jn 15,26: «Quan vingui **el Defensor, l'Esperit de la veritat** que procedeix del Pare i que jo us enviaré des del Pare, ell donarà testimoni de mi.»
  - També a Jn 16,13: «Quan vingui l'Esperit de la veritat, us conduirà cap a **la veritat sencera**.»
- Però, sobretot la fórmula trinitària, baptismal del final de l'evangeli de Mateu 28,18-20: «Jesús s'acostà i els va dir: "He rebut plena autoritat al cel i a la terra. Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, **batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant** i ensenyant-los a guardar tot allò que us he manat. Jo soc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món."
  - Doncs, bé. Aquesta fórmula trinitària, que és única en tot el Nou Testament, la trobem com a única fórmula baptismal en tots els textos de després.
    - En canvi als Actes i a Pau trobem baptismes fets «en el nom del Senyor».

3. Una mirada als primers textos i autors d'abans del concili de Nicea (325)

- Tinguem present que el fet que surti citat l'Esperit no vol dir de cap manera que sàpiguen qui és, què fa, que el sàpiguen diferenciar del Fill, que compreguin com es relaciona amb el Pare i el Fill... Totes aquestes coses es van reflexionant de mica en mica.
- De moment la preocupació i la reflexió cristiana és sobre Jesús, sobre la gran novetat de la professió de fe que afirma que Jesús és el Fill de Déu i que mira de comprendre què vol dir que és Déu i Home.

3.1 La Didajé

- Un escrit breu del segle I, una mena de manual per als evangelitzadors, on els diu com cal batejar. La fórmula és trinitària i repetida. Però no explica l'Esperit.
  - Quant al Baptisme, bategeu així: després d'haver dit prèviament totes aquestes coses, **bategeu en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant**, amb aigua corrent. Si no tens aigua corrent, bateja amb una altra aigua; si no pots amb aigua freda, fes-ho amb aigua calenta. Però si no en tens ni de l'una ni de l'altra, tira aigua tres cops al cap **en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant**.

Abans del Baptisme que dejuni el qui bateja i el qui ha de ser batejat i d'altres que puguin; mana al qui ha de ser batejat que dejuni un dia o dos abans (VII,1-4).

3.2 Justí (+165)

- Al final de la seva Primera Apologia, parla de l'Eucaristia. Es prega per mitjà del Fill i de l'Esperit, que és també l'Esperit del bes de pau, i de tantes coses...
  - Tot seguit, quan hem banyat d'aquesta forma el candidat que ha cregut i ha fet la seva adhesió, el portem al lloc on es troben reunits els anomenats germans per fer amb tot fervor unes pregàries en comú per nosaltres mateixos, per l'il·luminat, per tots els altres d'arreu del món: que, coneixent ja la veritat, meresquem de ser considerats bons ciutadans per les obres i observants dels manaments, i així assolim la salvació eterna. Acabada la pregària, ens saludem els uns als altres amb un bes. Després hom presenta al president dels germans pa i una copa d'aigua i de vi barrejat; ell els pren i **tributa glòria i lloança al Pare de l'univers per mitjà del nom del Fill i de l'Esperit Sant, i fa una llarga acció de gràcies per haver-se dignat a concedir-nos aquests béns**. Finides les pregàries i l'acció de gràcies, el poble hi assenteix dient: Amén. La paraula hebrea *Amén* vol dir: *Així sia*. Un cop el president ha donat gràcies i tot el poble hi ha assentit, aquells qui entre nosaltres són anomenats diaques fan participar cada assistent del pa i del vi i aigua sobre els quals s'ha fet l'acció de gràcies. I en porten als absents (65,1-4).

Després d'això, no parem de recordar-nos mútuament aquests fets. I els qui tenim, socorrem tots els necessitats. I sempre ens assistim entre nosaltres. Beneïm el Creador de l'univers **mitjançant el seu Fill Jesucrist i l'Esperit Sant** per totes les coses que en rebem... (67,1-2).

3.3 Ireneu de Lió (+ entorn del 200)

- La teologia narrativa, que comença per explicar bé que l'home és creat «per les mans de Déu». Explica la necessitat del Credo en l'Església. I comença a reflexionar sobre cada persona divina i la unitat de la Trinitat.
  - La predicació de l'Església és la mateixa a tot arreu i roman igual a si mateixa, ja que es recolza en el testimoni dels profetes i dels apòstols i de tots els deixebles, a través dels començaments, el mitjà i el fi, a través de l'economia divina i de l'acció ordinària de Déu que es manifesta en la nostra fe amb vista a la salvació de l'home. Aquesta fe que l'Església ha rebut, nosaltres la custodiem, i és com un licor exquisit que es guarda en un vas de qualitat i que, **sota l'acció de l'Esperit de Déu es rejuveneix contínuament i fa rejuvenir al mateix vas en el qual està col·locat**. Perquè, en efecte, a l'Església ha estat confiat aquest do de Déu de la mateixa manera com Déu va confiar la seva alè al fang modelat, a fi que en rebre'l tots els membres rebessin la vida. I amb aquest do va implicada la transformació en Crist, és a dir, **l'Esperit Sant, que és penyora d'incorruptibilitat, força de la nostra fe i escala per la qual pugem fins a Déu**. Perquè, diu Pau (1Co 12,28): «Déu va posar en la seva Església apòstols,

profetes i doctors» i totes les altres manifestacions de l'acció de l'Esperit, del qual no participen els que no s'acullen a l'Església. Aquests s'enganyen a si mateixos i s'exclouen de la vida per les seves doctrines dolentes i les seves accions perverses.

Perquè, on hi ha l'Església, allà hi ha l'Esperit de Déu; i on hi ha l'Esperit de Déu, allà hi ha l'Església i la totalitat de la gràcia. L'Esperit és la veritat. (*Ubi enim Ecclesia, ibi et Spiritus Dei; et ubi Spiritus Dei, illic Ecclesia et omnis gratia: Spiritus autem Veritas.*) Per això, els que no participen de l'Esperit, ni van a buscar l'aliment de la vida als pits de la seva mare (l'Església), ni reben res de la cristal·lina font que brolla del cos de Crist, sinó que al contrari «ells mateixos es construeixen cisternes esquerdades» (Jr 2,13) furgant la terra i bevent l'aigua pudent del fang, en voler escapar de la fe de l'Església per por d'equivocar rebutgen l'Esperit, i així no poden rebre cap ensenyament. Com que s'han apartat de la veritat, és natural que es capbussin en tota mena d'errors i que se sentin sacsejats per ells; d'una mateixa cosa, ara pensen això i després pensen allò altre sense que aconseguixin mai afirmar-se en cap opinió ferma; s'estimen més ser sofistes de paraules que deixebles de la veritat. I això, perquè no estan fonamentats sobre l'única Pedra, sinó sobre la sorra que està composta de multitud de grans.

Això és el que fa que es fabriquin molts déus, i que tinguin sempre una excusa per «buscar» (i en això es manifesten cecs); però mai no arribin a aconseguir res, ja que reneguen del Creador, que és el Déu veritable i el que ens fa capaços de «trobar», i en canvi pensen haver trobat «un altre Déu», o «un altre plèroma» o «una altra economia» (*Adversus Haereses*, III,24,1).

- Heus ací la norma de la nostra fe, el fonament de l'edificació, el que dona ferma a la nostra vida:

Déu Pare, increat, no limitat, invisible, únic Déu, creador de totes les coses. Aquest es l'article absolutament primer de la nostra fe.

El segon article és: el Verb de Déu, el Fill de Déu, Jesucrist Senyor nostre, que aparegué als profetes segons s'esqueia al gènere profètic i segons el disseny del Pare. Per ell fou creada tota cosa, i, a més, a la fi dels temps, per tal de recapitular totes les coses, es feu home entre els homes, visible i palpable, a fi de destruir la mort i fer aparèixer la vida, i operà una comunió entre Déu i l'home.

El tercer article és: l'Esperit Sant, per qui els profetes profetitzaren, els Pares han après les coses de Déu i els justos han estat guiats pel camí de la justícia: i, a la fi dels temps, ha estat vessat d'una manera nova sobre la nostra humanitat, per tal de renovar l'home sobre tota la terra a la faç de Déu.

En raó d'això, el baptisme, que es la nostra nova naixença, es fa a través d'aquests tres articles: ell ens fa la gràcia de renèixer per a Déu Pare mitjançant el seu Fill i en virtut de l'Esperit Sant. Perquè els qui porten l'Esperit de Déu són conduïts al Verb, és a dir, al Fill; i el Fill els presenta al Pare, i el Pare els atorga la incorruptibilitat. **Sense l'Esperit no és possible veure el Fill de Déu; i sense el Fill ningú no té accés al Pare, ja que el coneixement del Pare és el Fill i el coneixement del Fill es dona per mitjà de l'Esperit.** Tanmateix és el Fill qui,

segons el beneplàcit del Pare, com a ministre seu, dispensa l'Esperit a qui vol i com vol el Pare (*Exposició de la predicació apostòlica*, 6-7).

3.4 Tertul·lià (+ màxim el 220)

- Com Ireneu, també comenta el Credo per tal de fer teologia i vol entendre i mirar d'explicar la Trinitat; encunya llenguatge teològic cristià, com la fórmula trinitària, o la paraula persona.
  - Perquè tenia amb ell el Fill, segona persona, la seva Paraula, i **una tercera persona, l'Esperit en la Paraula**, per això digué en plural: «Fem» i «nostra» i «nosaltres». Amb qui, doncs, feia l'home i a qui el feia semblant? El feia semblant al Fill que havia d'assumir la naturalesa humana, a l'Esperit que havia de santificar l'home i els parlava com a ministres i testimonis de la unitat de la Trinitat. [...] I si la Paraula és Déu, tal com diu Joan: «la Paraula era Déu» (Jn 1,1), tens que són dos, un que diu que la llum existeixi, un altre que la duu a l'existència. Com has d'entendre aquest segon, ja t'ho he dit, amb el nom de persona, no de substància, per marcar la distinció, no la divisió (*Adversus Praxean* 12,3 i 6).

4. El Concili de Nicea (325) i el seu Credo

- El problema de l'arrianisme era sobre la manera d'entendre Jesús. Es formula el Credo amb una explicació «nova» sobre la relació del Fill amb el Pare.
- Però no diu res de l'Esperit.
  - Creiem en un sol Déu, Pare totpoderós, creador del cel i de la terra, de totes les coses visibles i invisibles.

I en un sol Senyor Jesucrist, el Fill de Déu, engendrat unigènit del Pare, és a dir, de l'essència del Pare, Déu de Déu, Llum de Llum, Déu veritable del Déu veritable, engendrat, no pas creat, consubstancial (*ὁμοούσιος; homoúsios*) al Pare: per ell totes les coses han vingut a l'existència, les que hi ha al cel i les que hi ha a la terra.

El qual per nosaltres, els homes, i per la nostra salvació davallà, s'encarnà, es feu home, patí, ressuscità el tercer dia [i] se'n pujà al cel, i ve a judicar els vius i els morts.

I en l'Esperit Sant.

- I és aleshores quan, tot parlant de la relació del Fill amb el Pare, es comença a parlar, també, de la relació de l'Esperit amb el Pare i amb el Fill.
- Per tant, és aleshores quan es fa evident la reflexió sobre l'Esperit Sant, amb els corresponents problemes de comprensió com havia passat també amb el Fill.
- I es va veient la necessitat de reflexionar sobre el Déu Trinitat, Pare, Fill i Esperit Sant.

5. La gran reflexió de Basili de Cesarea

- Una gran obra: *Sobre l'Esperit Sant*. El perquè d'aquesta obra.
  - No fa gaire, quan jo pregava amb el poble i feia la doxologia en ambdues formes a Déu Pare, **sia amb el Fill, conjuntament amb l'Esperit Sant, sia pel Fill en l'Esperit Sant**, alguns dels presents ens acusaren dient que havíem emprat paraules estranyes i fins i tot contradictòries. Tu, especialment per a la utilitat d'aquells –o si ells són veritablement incurables, almenys per a la seguretat dels qui els freqüenten–, has demanat una exposició específica sobre el valor d'aquestes síl·labes. En la mesura que puguem, l'exposició serà breu, suposat que estem d'acord en el punt de partença del discurs (*Sobre l'Esperit Sant*, 1,3).

La mesquinesa d'aquests homes sobre les síl·labes i mots no és simple, com podria semblar a algú, ni condueix a un mal petit, sinó que té una profunda i obscura determinació contra la pietat. S'esforcen a demostrar una dissemblança en les expressions sobre el Pare, el Fill i l'Esperit Sant, per tal de treure una fàcil demostració de la distinció de natures (*Sobre l'Esperit Sant*, 2,4).

- I arriba a la conclusió de que hi ha unes «lleis eclesiàstiques no escrites». Són obra de l'Esperit i transmet el mateix Esperit.
  - **Per quin motiu –diuen– vosaltres, quan la partícula *en* s'aplica pròpiament a l'Esperit i és suficient per a la noció d'Esperit, introduïu ara aquesta partícula dient *amb l'Esperit*, i no *en l'Esperit Sant*, expressant-vos amb paraules que no són necessàries i aprovades per les esglésies?**

Anteriorment s'ha dit que la partícula *en* no s'ha atribuït per casualitat a l'Esperit Sant sinó que és comuna al Pare i al Fill. Crec que també he dit suficientment que ella no sols no lleva res de la dignitat de l'Esperit; sinó que enlaira a la màxima altura els pensaments dels qui no són del tot pervertits. Resta, doncs, per exposar sobre la partícula *amb* d'on ve, quin sentit té i com concorda amb l'Escriptura.

De les creences i proclamacions conservades en l'Església, algunes les tenim de l'ensenyament escrit, i altres les hem rebudes, per transmissió reservada, de la tradició apostòlica. Ambdues, però, tenen la mateixa força amb vista a la pietat. I ningú no les contradirà, ningú, per suposat, que tingui un xic d'experiència de les institucions eclesiàstiques. Car si volguéssim refusar els costums no escrits com si no fossin d'una gran força, perjudicariem imprudentment l'Evangeli en els mateixos punts essencials. Encara més, reduiríem la predicació a un nom mancat de sentit. **Per exemple** –per recordar el que ve en primer lloc i té un ús comuníssim–, marcar amb el senyal de la creu els qui tenen esperança en el nom del Senyor Jesucrist, qui ens ho ha ensenyat per escrit? Girar-se vers l'orient per a pregar, qui ens ho ha ensenyat per escrit? Les paraules de l'epiclesi per a la consagració del pa de l'Eucaristia i del calze de Benedicció, quin sant ens ho ha deixat per escrit? I no ens acontentem de les paraules rebudes de l'Apòstol o de l'Evangeli, sinó que abans i després en diem d'altres que tenen la gran força per al misteri i que hem rebut de l'ensenyament no escrit. Beneïm l'aigua del baptisme i l'oli de la unció i fins i tot el mateix batejat. En virtut de quins escrits? No és en virtut de la tradició tàcita i secreta?

Doncs què? Quina paraula escrita ens ha ensenyat la mateixa unció de l'oli? La triple immersió del baptisme, d'on ve? I tantes altres coses sobre el baptisme, la renúncia a Satanàs i als seus àngels, de quina Escriptura ens venen?

No en tindria prou amb un dia sencer per a exposar els misteris no escrits de l'Església. Prescindeixo d'altres qüestions: **solament demano en quins escrits tenim la professió de fe en el Pare i el Fill i l'Esperit Sant.** Si és en la tradició baptismal, segons la lògica de la pietat –ja que hem de creure el mateix que quan fórem batejats–, per a dipositar una professió de fe conforme al baptisme, se'ns ha de concedir, per la mateixa lògica, de donar una glòria conforme a la nostra fe. I si rebutgem el mode de la nostra doxologia, perquè no s'ha conservat escrita, aleshores que ens mostrin les proves escrites de la professió de fe i de totes les altres coses que hem recordat.

Ara bé, havent-hi com hi ha tantes coses no escrites i que tenen una importància tan gran per al misteri de la pietat, ¿solament no ens concediran aquest mot vingut dels Pares a nosaltres i que hem trobat persistent en les esglésies incompactes per un costum lliure d'intrigues; mot que no té pas una petita raó de ser, i que no aporta pas una petita contribució a la força del misteri? (*Sobre l'Esperit Sant*, 27,65-67).

6. La formulació del concili de Constantinoble (381)

- Fa afegitons al Credo de Nicea, sobretot en l'article tercer.
  - Crec en l'Esperit Sant
que és Senyor i infon la vida,
que procedeix del Pare [i del Fill].
I juntament amb el Pare i el Fill és adorat i glorificat;
que parlà per boca dels profetes.
- El rerefons és bíblic, amb un llenguatge suau, que cerca de no provocar més controvèrsies, i que manté el lligam estret entre la *lex orandi* i la *lex credendi*.
- **L'Esperit és sant**, per tant, l'Esperit és Déu, perquè només Déu és sant. Les criatures són santificades per l'Esperit i només pot santificar si és sant per naturalesa. És, doncs, santificant.
- **És Senyor i infon la vida;** és «de la categoria de Senyor». El seu paper és ser vivificador, cosa que és una funció divina com ja deia Basili. I divinitzador.
- **Que procedeix del Pare [i del Fill].** Procedeix, però no és engendrat, no és fill.
- **I juntament amb el Pare i el Fill és adorat i glorificat.** Un estret lligam amb la litúrgia, per la glorificació. I aquesta és única, a tots tres.
- **Que parlà per boca dels profetes**, cosa que ja hi era a les més antigues professions de fe.
- En resum, el símbol de Constantinoble atribueix a l'Esperit: un nom diví; unes funcions divines; un origen immanent per processió essent de la mateixa substància; i un culte suprem conjunt i igual al Pare i al Fill.

7. La síntesi trinitària d'Agustí

- Agustí vol reflexionar «només» sobre Déu, el Déu a qui s'ha convertit.
  - [Raó] –¿Què és doncs el que vols saber?
[Agustí] –Tot això que he demanat.
[Raó] –Fes-ne un breu resum.
[Agustí] –**Vull conèixer Déu i l'ànima.**
[Raó] –¿Res més?
[Agustí] –Absolutament res més.
[Raó] –Doncs comença la recerca (*Soliloquis*, I,2,7).
- I a les Confessions, retroba el «**Mestre interior.**»
  - **Amb una consciència no pas dubtosa, sinó certa, sé, Senyor, que us estimo.** Colpíreu el meu cor amb la vostra paraula, i us vaig estimar. Però vet aquí que, de pertot, el cel i la terra i tot allò que hi és contingut em diuen que us estimi i no paren de dir-ho a tots els homes, a fi que no puguin excusar-se (cf. Rm 1,20). Més pregona, però, serà la vostra pietat envers aquell del qual ja us heu compadit, i acordareu la vostra pietat a aquell amb el qual haureu estat misericordiós (cf. Rm 9,15): altrament, el cel i la terra repetirien a sords les vostres lloances.

Què estimo, però, quan us estimo? No pas la bellesa dels cossos ni llur gràcia temporal, ni l'esclat de la llum, ve-te-la aquí tan grata als meus ulls, ni les dolces melodies d'unes cantilenes de ritmes variats, ni la suau fragància de les flors, de les pomades i dels aromes, ni el manà, ni la mel, ni els membres tan plaents de les abraçades de la carn: no, no és tot això que estimo, quan estimo el meu Déu. **I, tanmateix, hi ha una llum, una veu, un perfum, un aliment i una abraçada que estimo, quan estimo el meu Déu: és la llum, la veu, el perfum, l'aliment i l'abraçada del meu home interior,** on resplendeix per a la meva ànima una llum que no cap enlloc, on sonen melodies que el temps no s'enduu, on flairen perfums que el vent no dispersa, on es gusta un aliment que cap voracitat no minva, on hi ha abraçades que cap sacietat no desaparella. **Vet aquí el que estimo, quan estimo el meu Déu. [...]**

Què és, doncs, el que estimo, quan estimo el meu Déu? Quin és aquest ésser que hi ha damunt el cim de la meva ànima? Per mitjà de la meva ànima mateixa vull pujar fins a ell. Depassaré aquesta meva força, que em lliga al meu cos i n'omple amb la seva vitalitat tot l'organisme. No és pas aquesta força que em fa trobar el meu Déu: altrament, també el trobarien «el cavall i el mul, privats d'intel·ligència» (Sl 31, 9), puix que és de la mateixa força que viuen igualment llurs cossos.

Hi ha en mi una altra força, que no sols fa viure, sinó també sentir, la meva carn, i la fabricà per a mi el Senyor, manant a l'ull de no escoltar, a l'orella de no veure, sinó a aquell de veure, a aquesta d'escoltar, i igualment a cadascun dels sentits allò que els és propi segons el lloc i la funció: aquests actes diversos,

els aconsegueix per mitjà d'ells, jo, ànima única. Depassaré així mateix aquesta força, perquè igualment la tenen el cavall i el mul: també ells, de fet, posseeixen la sensibilitat corporal (*Confessions*, X,6,8-7,11).

- La genialitat d'Agustí es manifesta plenament en la seva gran obra *Sobre la Trinitat*. És allà on vol fer una antropologia teològica integral. S'adona que parlar de la "missió" del Fill o de l'Esperit és simplement designar el procés pel qual *nosaltres* arribem a reconèixer que el Fill i l'Esperit procedeixen del Pare.
- Després, en la polèmica dolorosa amb els pelagians que afirmaven amb paraules seves que n'hi havia prou amb la llibertat per a obtenir la salvació i que Jesús havia estat només un exemple per a fer-ho possible, va haver de reforçar fins a l'extrem el paper de la gràcia absolutament necessària i imprescindible per a la salvació, que arriba sobretot per mitjà dels sacraments de l'Església per a fer-ho possible.
- Des d'ell a l'Occident llatí es va parlar més de la gràcia que de l'Esperit Sant, mentre que l'Orient grec, des de Basili, dient el mateix, es vivia molt més en el misteri diví.
- Agustí acaba el *De Trinitate*, aquesta gran obra, convidant més a la pregària que a la discussió. Diu:

- Tot creient fermament en les santes Escriptures com en uns testimonis veracíssims, **procurin per mitjà de la pregària, de l'estudi i d'una vida santa, entendre**, és a dir, veure per mitjà de l'enteniment, en la mesura que és possible, **allò que tenen per mitjà de la fe**. [...]

Tu, per la teva part, has pogut, bé que hakis estat i siguis **incapaç d'explicar amb un llenguatge adequat** allò que entre els núvols de les imatges corporals que no cessen d'oferir-se al pensament humà, a penes has vist.

Però aquesta llum que no és allò que ets tu t'ha fet veure també que una cosa és la imatge immaterial dels objectes mateixos i una altra la veritat que copsem per mitjà de la intel·ligència, un cop bandejades aquestes imatges. **Aquestes certeses i altres de semblants, és aquesta llum que les ha fet veure a la teva mirada interior.** ¿Per què, doncs, no pots veure aquesta mateixa veritat fixant-hi la mirada, sinó per la teva feblesa? I, ¿quina és la causa de la teva feblesa, sinó la iniquitat? ¿Qui, doncs, es guarirà d'aquesta llangor, sinó aquell que es fa propici a les teves iniquitats? **Així, més val concloure aquest llibre amb una pregària que no pas amb una discussió.** (*De Trinitate*, XV,27,49.50)

- Nosaltres també!

Adsumus, Sancte Spiritus

Cada sessió del Concili Vaticà II va començar amb aquesta oració. S'atribueix a sant Isidor de Sevilla
(c. 560 — 4 d'abril de 636).

Estem davant vostre, Esperit Sant,
reunits en el vostre nom.

Vos que sou el nostre veritable conseller:

veniu a nosaltres,
sosteniu-nos,
entreu en els nostres cors.

Ensenyeu-nos el camí,
mostreu-nos com assolir la meta.

Impediu que perdem el rumb
com a persones febles i pecadores.

No permeteu que
la ignorància ens porti per falsos camins.

Concediu-nos el do del discerniment,
perquè no deixem que les nostres accions
es guiïn per prejudicis i falses consideracions.

Conduïu-nos a la unitat en Vós,
perquè no ens desviem del camí de la veritat i la justícia,
sinó que en el nostre pelegrinatge terrenal,
ens esforcem per assolir la vida eterna.

Us ho demanem a Vós,
que actueu en tot temps i en tot lloc,
en comunió amb el Pare i el Fill,
pels segles dels segles.

Amén.